

zittevo-neobhidno-perejhati-novu-formu-navcanna-2581.html (дата звернення 10.03.2020)

4. Навчаємося працюючи: як теорія та практика таки єднуються у вишах. URL: <https://studway.com.ua/dualna-osvita/> (дата звернення 10.03.2020).

ДАНИЛ'ЯН В. О., канд.філос.н. доцент,

Український державний університет залізничного транспорту

м.Харків, Україна

MALYNOVSKA O., *student of Accounting and audit at business school at the University of Stavanger*

Stavanger, Norvegy

ПРОБЛЕМА СВОБОДИ ТА ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ В ТВОРЧОСТІ НОРВЕЗЬКОГО ФІЛОСОФА ЛАРСА СВЕНДСЕНА

Поняття «свобода» має надзвичайно велику кількість значень, зокрема можливість обирати, робити вибір, носити зброю, чинити насильство, підкорятися тощо. Водночас поза межами суспільства у своєму «природному» стані особистість від народження апіорі володіє необмеженою свободою вибору, діяльності й поведінки. В процесі ж взаємодії з іншими людьми необхідно знайти міру особистісної свободи та відповідальності, яка відображатиме інтереси як суспільства, так й окремої людини.

Проблема свободи завжди привертала увагу філософів, політологів, психологів, кожен з яких давав власне тлумачення сутності та змісту свободи, можливостей її реалізації, спроможності особистості бути вільною у суспільстві тощо. Подібні дискусії тривають й донині, в результаті чого з'являються нові концепції та теорії.

Не остався осторонь проблеми свободи й сучасний норвезький філософ і письменник, професор Університету Бергена та оглядач часопису «Афтенпостен» Ларс Фредерик Г. Свендсен (нар. 1970), який запропонував свій унікальний метод аналізу філософських та соціальних феноменів, що полягає їх «обговоренні» із філософами різних напрямів (наприклад, І. Кантом, С. К'єркегором чи М.Хайдеггером) із залученням продуктів сучасної культури, зокрема музики та кінематографу.

В своїй монографії «Філософія свободи» (2014) [3] цілісну концепцію свободи, яку вважає «фундаментальною ... для розуміння людини та для відмежування нас від усіх тварин» [1] та розглядає її різноманітні аспекти (метафізичні, філософські, соціальні, політичні тощо), звертаючись до аналізу

найбільш значущих теорій та філософських позицій. Найбільший вплив на свободу у сучасному світі має політичний устрій як окремих держав, так і світу в цілому. На думку Л.Свендсена «саме тут сьогодні виникають найнагальніші проблеми, що стосуються свободи» [там само]. Тому вкрай необхідно й важливо звертатися до питання онтології свободи, зокрема, виникнення та існування свободи, а також можливості розглядати її як неодмінну умову здатності «бути людиною» [2].

Автор зазначає, що думки – це початок свободи і думка суб'єкта про свободу має сама бути вільною. А «свобода волі» - це свобода дій, тобто певна якість, притаманна нашій діяльності. Мати свободу волі означає бути спроможним приймати рішення, вчиняти будь-які дії, ґрунтуючись на своїх практичних міркуваннях, ставити собі цілі та одночасно вміти оцінювати різні сценарії діяльності як більш-менш реальні для досягнення цих цілей [3, с.9-10]

Аналізуючи взаємозв'язок між свободою та відповідальністю (так звану свободу волі), Л.Свендсен детально описує можливі варіанти співвідношення між ними: 1) детермінізм (людина є детермінованою і не вільною); 2) лібертаріанізм (людина є недетермінованою і вільною); 3) компатибілізм (людина є детермінованою і вільною); 4) скептицизм (людина не є ані детермінованою, ані вільною).

Свендсен переконаний, що наріжним каменем сучасного (ліберального) суспільства є розмежування між законом та моральністю. Не можна заборонити бути аморальним, люди повинні мати право на хибні або огидні висловлювання. Однак інші мають право стверджувати, що висловлене є хибним чи огидним. Себто політика свободи у вільних суспільствах має передбачати одночасно два принципи: можна захищати право на висловлення і критикувати те, що було висловлено. Реалізація свободи на практиці означає просто життя у світі з усіма обмеженнями, які він установлює. Вільне «Я» завжди перебуває в детермінованих умовах, але водночас «Я» має здатність до розмірковування про зміни свого становища. Відповідно до таких міркувань, свободу визначено як навичку, що виробляється наполегливою працею над собою протягом усього життя.

Таким чином, кожна людина в сучасному (ліберальному) має свободу обирати та приймати власні рішення, але має нести за них відповідальність. Кожна особистість від народження має свободу, але необхідний час задля того, щоб вона навчилася її використовувати, а саме – розмірковувати, висловлюватися, робити вибір, розуміти відповідальність, не обмежувати свободу інших тощо.

Список використаних джерел

1. Ларс Фр. Г. Свендсен. Філософія свободи. URL: https://andronum.com/index.php?dispatch=products.download_fragment2&product_id=15867 (дата звернення 11.03.2020).
2. Ларс Фр. Г. Свендсен. Філософія свободи. URL: <https://krytyka.com/ua/reviews/filosofiya-svobody> (дата звернення 11.03.2020).
3. Свендвен Л. Философия свободы. URL: <http://lib.in.ua/wp-content/uploads/2019/06/%D0%9B%D0%B0%D1%80%D1%81-%D0%A1%D0%B2%D0%B5%D0%BD%D0%B4%D1%81%D0%B5%D0%BD-%D0%A4%D0%B8%D0%BB%D0%BE%D1%81%D0%BE%D1%84%D0%B8%D1%8F-%D1%81%D0%B2%D0%BE%D0%B1%D0%BE%D0%B4%D1%8B-%D0%BA%D0%BE%D0%BD%D0%B2%D0%B5%D1%80%D1%82%D0%B8%D1%80%D0%BE%D0%B2%D0%B0%D0%BD.pdf> (дата звернення 11.03.2020)
4. Lars Fr. H. Svendsen, Frihetens filosofi. Universitetsforlaget. 2013. 359 s.
5. Даніл'ян В. О. Інформаційне суспільство. *Політологічний енциклопедичний словник*. уклад.: Л. М. Герасіна, В. Л. Погрібна, І. О. Поліщук та ін. За ред. М.П. Требіна. Харків: Право, 2015. С.318-320.

ДАХНІЙ А.Й., д.філос.н., доцент

Львівський національний університет імені Івана Франка

м. Львів, Україна

Г.С. СКОВОРОДА ТА Т.Г. ШЕВЧЕНКО ЯК ЗАСНОВНИКИ УКРАЇНСЬКОГО ЕКЗИСТЕНЦІАЛІЗМУ

Розглядати українську екзистенційну, чи екзистенційно-персоналістичну традицію, потрібно з Григорія Савича Сковороди. Як відомо, від багатьох дослідників він удостоївся перифразу «український Сократ», що видається цілком справедливим, адже Сковорода, подібно до мислителів екзистенційної орієнтації, усі інші питання, крім тих, які стосуються самопізнання і морально-етичного вдосконалення людини – вважав несуттєвими, другорядними, марними – до речі, не випадково фраза «пізнай себе» зринає в його творах аж 168 разів!

Водночас Сковорода належить до формації тих екзистенційних мислителів, яких не можна помислити поза богословським та літературним контекстами: загальновідомо, що Святе Письмо становило предмет невгаваючого інтересу Григорія Савича впродовж усього його життя.

Ще раз підкреслимо: той тип мислення, який сповідує більшість попередників європейського екзистенціалізму, також становить нерозривну єдність філософських, літературних і богословських елементів – це стосується,